

הבדיחה היהודית: היבט היסטורי תרבותי

אריה סובר*

תקציר

המאמר מנסה לענות על השאלה מהי בדיחה יהודית? שאלה שלגביה לא מעט חוקרים התלבטו כדי לענות עליה. ניתן לומר על הבדיחה היהודית שהיא נכתבה על ידי יהודי, עוסקת במאפיינים יהודיים, מיועדת ליהודים, וחברה מתוך יחס של חמלה ואהבה לתרבות היהודית. מה שמייחד את הבדיחה היהודית הוא ההומור העצמי. היהודי אוהב לצחוק על עצמו. רבות מהבדיחות היהודיות מבוססות על הומור כזה. הבדיחה היהודית מתאפיינת מלבד בהומור העצמי, גם בעומק ובמורכבות שמשקפים חוכמה ושנינות. הבדיחות שנוצרו על ידי היהודים לאורך השנים, משקפות את המעמד הסוציאקונומי ולעיתים ההשרדותי של העם היהודי במקומות בהם חיו. באמצעות הבדיחה ניתן ללמוד על רוח התקופה, על מצבם המשתנה הפיזי, הנפשי והחברתי של היהודים בתוך הקהילה ובקרב העמים המארחים. מחקר זה מתמקד בשלושת המרכיבים הגדולים ביותר שבהם חי רוב העם היהודי ובהם ההומור היהודי שגשג באופן יוצא דופן והשפיע על העולם התרבותי היהודי בכללותו וגם על התרבות המערבית, ואלו הם: מזרח אירופה, ארה"ב וישראל.

* פרופ' אריה סובר, האוניברסיטה הפתוחה, יו"ר האגודה הישראלית לחקר ההומור מייסד ועורך כתב העת "הומור מקוון: כתב עת מדעי לחקר ההומור".